

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/120950,75-rocznica-smierci-Wincentego-Witosa.html>
27.04.2024, 11:32

75. rocznica śmierci Wincentego Witos

31 października 1945 roku w Krakowie zmarł Wincenty Witos, wieloletni przywódca ruchu ludowego, jeden z głównych budowniczych II Rzeczypospolitej i trzykrotny jej premier.

Obchody 144. rocznicy urodzin Wincentego Witos - Wierzchosławice, 21 stycznia 2018 r.
Fot. Sławomir Kasper (IPN)

Polecamy materiały IPN poświęcone Wincentemu Witosowi

• **Mateusz Szpytma: *Wincenty Witos i***

Stanisław Mierzwa. Ludowcy w służbie Rzeczypospolitej

Małopolska od końca XIX wieku była bastionem ruchu ludowego. Partie ludowe cieszyły się tu dużym zaufaniem nie tylko wśród chłopów. Najwybitniejszymi ich działaczami byli Wincenty Witos i Stanisław Mierzwa. Obaj, działając w niekorzystnych dla nich czasach, nie mogli wprowadzić swych idei w życie.

Z chłopskiej chaty na salony w Wiedniu

Wincenty Witos urodził się w 1874 r. w Wierzchosławicach w ubogiej chłopskiej rodzinie. Mimo ukończenia jedynie czterech klas szkoły powszechnej posiadał szybko zdolność obrony swych poglądów nie tylko w wiejskich dyskusjach, ale także w prasie, która od niedawna zaczęła docierać pod chłopskie dachy. Swój pierwszy artykuł opublikował pod pseudonimem Michał Rydz w „Przyjacielu Ludu” już w wieku 19 lat. Wkrótce został członkiem nowo powstałej partii chłopskiej - Stronnictwa Ludowego. W kolejnych latach jego kariera przebiegała dosyć szybko. W 1903 r. wszedł do władz naczelnych SL (od 1905 funkcjonującego pod nazwą PSL), w 1908 r. został posłem na Sejm Krajowy we Lwowie, a od 1911 r. był członkiem austriackiej Rady Państwa we Lwowie. Od 1908 r. przez ponad dwie dekady pełnił także funkcję wójta gminy Wierzchosławice. Po rozłamie w PSL w 1913 r. stanął na czele nowego stronnictwa PSL „Piast”, któremu liderował do zjednoczenia się z innymi partiami ludowymi w 1931 r.

Podczas I wojny światowej Witos oraz jego stronnictwo początkowo liczyło na odzyskanie niepodległości w oparciu o państwa centralne, a następnie Ententy. Gdy niespodziewanie państwa zaborcze zaczęły upadać, stanął w październiku 1918 r. na czele Polskiej Komisji Likwidacyjnej, która jako tymczasowa polska władza wykonawcza w Galicji Zachodniej zaczęła przejmować

władzę na tym terenie. Po odzyskaniu niepodległości włączył się w życie polityczne odrodzonej Rzeczypospolitej. Przez długie lata był liderem jednej z najliczniejszych frakcji parlamentarnych w Sejmie. W lecie 1920 r. gdy zagrożony był byt Polski został poproszony o stanięcie na czele Rządu Obrony Narodowej. Objęciem tego urzędu m.in. mobilizował szerokie rzesze chłopskie do obrony niepodległości, co było jednym z powodów ostatecznego sukcesu w wojnie z bolszewikami. Jeszcze dwukrotnie stawał na czele polskich rządów. Stosunki jego oraz jego partii z Józefem Piłsudskim oraz jego obozem ulegały jednak ciągłemu pogarszaniu. W 1930 r. został aresztowany i mimo braku zarzutów osadzono go w twierdzy brzeskiej, gdzie był bity i upokarzany. Po pewnym czasie zwolniony odpowiadał z wolnej stopy. Skazany w 1933 r. na 1,5 roku więzienia za jak stwierdzono *próbę obalenia ówczesnego ustroju*, udał się na emigrację do Czechosłowacji, z której wrócił dopiero w marcu 1939 r.

...a Polska winna trwać wiecznie!

Mimo osobistych upokorzeń, których doznał także po powrocie do kraju, wzywał chłopów w lecie 1939 r., aby współpracowali z ówczesną - sanacyjną - władzą dla dobra Polski, której niepodległość była zagrożona. Po wybuchu wojny aresztowany przez Niemców przetrzymywany był w różnych więzieniach, m.in. w Berlinie, gdzie sondowano go, czy nie stanąłby na czele marionetkowego rządu polskiego działającego pod kuratelą III Rzeszy. Zdecydowanie odmówił. Wobec złego stanu zdrowia został zwolniony i był przetrzymywany w areszcie domowym w Wierzchosławicach. Aby uchronić Witosa przed konsekwencjami kolejnych odmów, działacze ludowi wydostali go z aresztu i ukrywali w różnych miejscach, do Wierzchosławic wrócił w marcu 1945 r.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)

wiecznie żywe prawo narodu polskiego do budowania niepodległości Polski Ludowej powinno być punktem wyjścia i ośrodkiem wszystkich dążeń i prac ludu polskiego w PSL zorganizowanego. PSL budzić będzie w ludzie polskim świadomość państwotwórczą i dążności niepodległościowe.”

Zarówno więc Witosa, jak i PSL „Piaś” należy zaliczyć do nurtu niepodległościowego.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](#)

• Publikacje

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Wincenty Witos

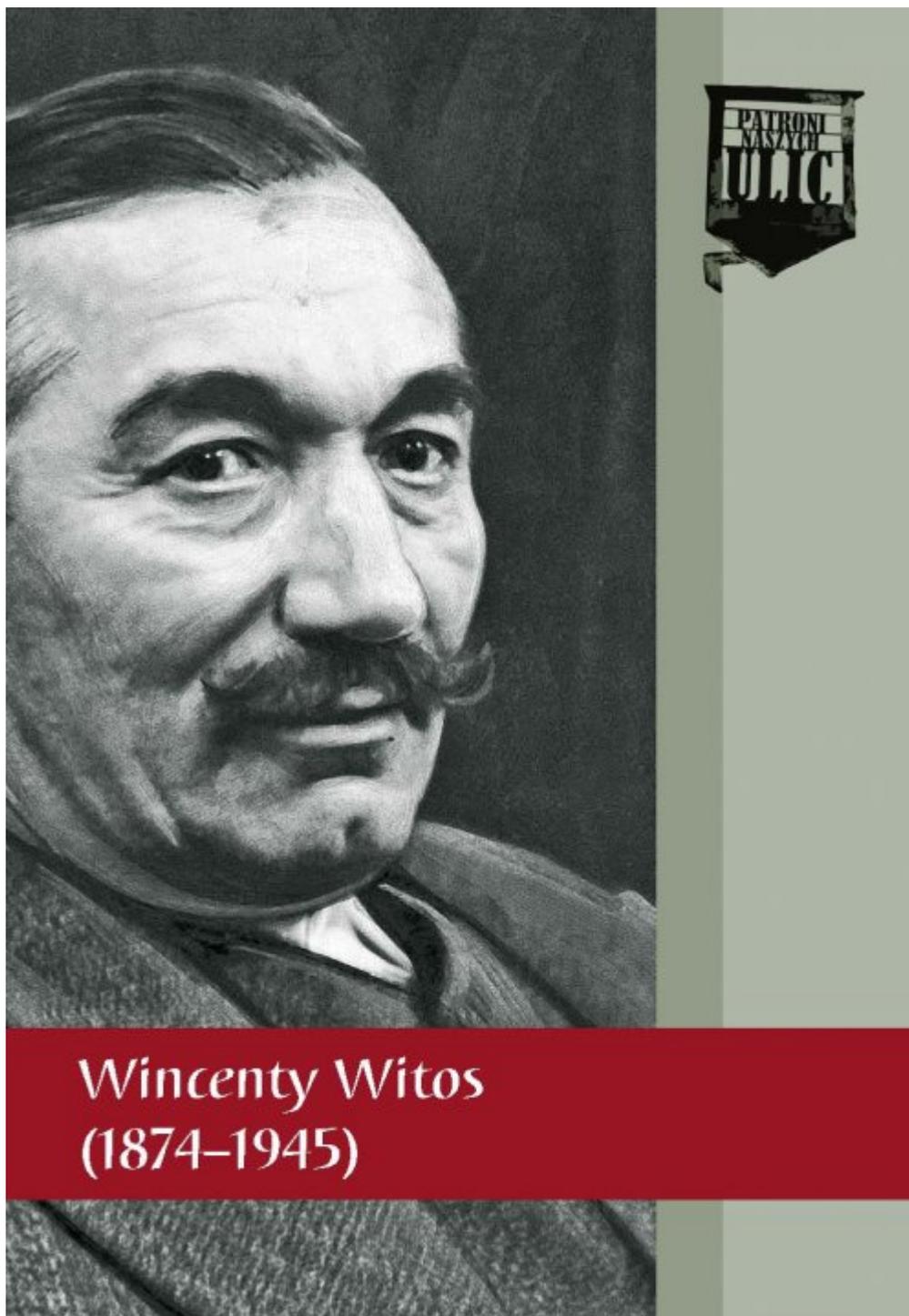
1874-1945

[Wincenty Witos 1874-1945, tekst i dobór ilustracji Tomasz Bereza, Marcin Bukała, Michał Kalisz, Rzeszów 2010, dodruk Warszawa 2018, 416 s., ISBN: 978-83-7629-181-9](#)

Publikacja ta jest próbą przybliżenia Czytelnikom, zwłaszcza młodym, sylwetki tego wybitnego Polaka oraz kontekstu historycznego, w którym żył.

Wydany przez Instytut Pamięi Narodowej Oddział w Rzeszowie album zawiera blisko 500 ilustracji. Większość z nich została opublikowana po raz

pierwszy.

Wincenty Witos
(1874–1945)

**Tomasz Bereza, Marcin Bukała: *Wincenty Witos*
(1874-1945)**

Broszura z serii „Patroni naszych ulic”

► [**Pobierz PDF**](#)

▪ **Pocztówki dźwiękowe „Ojcowie Niepodległości”**

W 2017 i 2018 roku Oddział IPN w Szczecinie wspólnie z Polskim Radiem Szczecin przygotowali cykl audycji – pocztówek dźwiękowych, w których przedstawieni zostali tytułowi „Ojcowie niepodległości”. Zaprezentowano przemówienia, rozkazy, listy, wspomnienia, odezwy i artykuły, które powstały w okresie walk o Polską niepodległość oraz w początkowych latach II Rzeczypospolitej Polskiej. [Bohaterem jednej z audycji jest Wincenty Witos.](#)

▪ **Mural poświęcony Wincentemu Witosowi**

[25 września 2019 r. na fasadzie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Dwudniakach \(Wierzchosławice\) odsłonięto mural autorstwa Ryszarda Paprockiego, przedstawiający jednego z Ojców Niepodległości – Wincentego Witosa. Dzieło było współfinansowane przez IPN.](#)

Odsłonięcie muralu w Wierzchosławicach - 25 września 2019

▪ **Dąb Niepodległości**

[Wincenty Witos – jeden z Ojców Niepodległości – został upamiętniony podczas obchodów 100-lecia odzyskania Niepodległości. 11 listopada 2018 roku jeden z dębów, posadzonych przed Świątynią Opatrzności Bożej w Warszawie w ramach akcji „100 tysięcy drzew na 100-lecie niepodległości Polski 1918-2018”, otrzymał imię przywódcy ruchu ludowego.](#)

Więcej materiałów na temat Wincentego Witosa na portalu
przystanekhistoria.pl
w [zakładce TEMATY pod hasłem Wincenty Witos](#)